

ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU VE ZAMANAŞIMI ÜZERİNE BİR DAVA KONUSUNUN İNCELENMESİ VE GÖRÜŞLER

I-İNCELENEN DAVA DOSYASINDAKİ BİLGİLER:

1- **Olay:** 22.06.1998 günü İÇDAŞ adlı firmaya bağlı Demir Sanayi işyerinde 78 AL 867 plakalı TIR aracına demir yüklendiği sırada, bağlama tellerinden birinin kopması ve iki ton ağırlığındaki demirlerin düşmesi sonucu TIR kamyonunun sahip ve sürücüsü (nakliyecisi) DURMUŞ KAMBUR ağır yaralanmış ve daha sonra ölmüştür.

2- **Kusur:** 28.08.2000 ve 22.05.2003 tarihli iki ayrı Bilirkişi Kurulu raporlarına göre, kazanın oluşunda fabrika müdürü Haluk Özcan 3/8, vinç operatörü Erdinç Serinöz 3/8 ve ölen Durmuş Kambur 2/8 kusurlu bulunmuşlardır.

3- **Tazminat sorumluları:** Bilirkişi raporlarında 3/8'erden toplam 6/8 kusur yüklenen fabrika müdürü ve vinç operatörü ile birlikte, bu kişileri çalıştıran (istihdam eden) şirket veya (aralarında organik bağ bulunan) şirketler ortaklaşa ve zincirleme tazminat sorumlusudurlar.

4- Açılan davalar:

a) Kazada ölen Durmuş Kambur'un desteğinden yoksun kalan haksahipleri adına açılan maddi ve manevi tazminat davasında, davalı İÇDAŞ A.Ş. vekilinin (yasal sürede yapılmayan) husumet itirazı üzerine, (bizce hiç gereği yokken) adigeçen şirketle organik bağı açıkça belli olan Demir Sanayi Demir Çelik Tic.San. A.Ş.ye karşı ayrı bir dava açılıp iki dava birleştirilmiştir.

b) Daha sonra, Hesap Bilirkişisinin raporundaki tutarlar üzerinden "ıslah" yoluyla dava değeri artırılmış; her nedense ıslah dilekçesinde davalı İÇDAŞ A.Ş.ye yer verilmemiş; ıslah dilekçesine karşı davalı Demir Sanayi vekilinin zamanaşımı defii üzerine, ortaya çıkan duraksamaları (tereddütleri) giderme amacıyla tarafımdan mütalaa verilmesi istenmiştir.

5- Davalıların savunmaları:

a) Davalı İÇDAŞ A.Ş. vekili ilk cevap layihasında, yüklemeyi yapmakla görevli personelini savunup kusurun ölen kişide olduğu biçiminde bir savunma yapmış iken, sonradan verdiği dilekçe ile husumet itirazında bulunmuş; ancak bu itirazını kanıtlamamış, ceza dosyasındaki tutanak ve ifadeleri geçersiz kılacak aksi yönde bir belge (örneğin sorumlu fabrika müdürü ile vinç operatörünün hangi şirketin çalışanları olduğuna ilişkin bir belge) sunmamıştır.

b) Davalı Demir Sanayi A.Ş. vekili de, aynı biçimde ölene kusur yüklemeye çalışmış; ayrıca İÇDAŞ A.Ş. ile DEMİR SANAYİ A.Ş.nin ayrı tüzelkişiler olduğunu, aralarında bir bağ bulunmadığını, bu nedenle iki şirkete karşı ayrı ayrı açılan davaların birleştirilmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. (Oysa, tarafımdan incelenen Ticaret Sicili kayıtları bu iddiayı doğrulamamakta, iki şirket arasındaki organik bağı açıkça belli etmektedir.)

c) Davalı Demir Sanayi A.Ş. vekili, davacı tarafın "ıslah" dilekçesine karşı zamanaşımı definde bulunmuş; ölen kişi ile davalı şirket arasında sözleşme ilişkisi bulunmadığını ve ölen kişinin üçüncü kişi konumunda olduğunu ileri sürmüştür. (Bu iddianın yanlışlığı aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacaktır.)

II-İNCELENECEK VE DEĞERLENDİRİLECEK KONULAR:

Tarafların iddia ve savunmalarına göre çözümlenmesi ve açıklığa kavuşturulması gereken konular şöyle sıralanabilir:

1) Ölümlü kazanın sorumlularını çalıştıran (istihdam eden) hangi şirkettir ?

2) Sorumluları çalıştıran (istihdam eden) şirket ile ölen kamyoncu-nakliyecisi Durmuş Kambur arasında ne tür bir ilişki vardır ?

3) Ölen kamyoncu-nakliyeci Durmuş Kambur olay yerinde tesadüfen bulunan herhangi bir üçüncü kişi olarak kabul edilebilir mi ?

4) Bütün bu soruların yanıtlanmasından sonra, istihdam edenlerin sorumluluklarına uygulanacak Borçlar Kanunu maddesi 55.madde mi, yoksa 100. madde mi olacaktır ?

5) Zamanaşımı hangi maddeye göre belirlenecektir ?

III-DEĞERLENDİRMELER VE GÖRÜŞLER:

1- Kazanın sorumlularını çalıştıran hangi şirkettir:

a) İlk açılan davada davalı İÇDAŞ A.Ş. vekili husumet itirazında bulunurken bir kanıt getirmemiş, ceza dosyasındaki belge ve bilgilerin yanlış olduğunu ileri sürmemiş, dosyada bu konu askıda kalmıştır.

Ceza dosyasındaki resmi tutanaklara ve yetkili mercilerce alınan ifadelere baktığımızda, kaza sorumlularının İÇDAŞ A.Ş. personeli olduğu sonucuna varılmaktadır. Örneğin 24.06.1998 gün Hz.1998/12710 sayılı C.Savcılığı İddianamesinde "Fabrika müdürü Haluk Özcan ile vinç operatörü Erdiç Serinöz'ünün İÇDAŞ Demir San. A.Ş. fabrikasında görevli oldukları" açıklanmıştır. Adigeçen kişiler, olay sonrasında sicağı sicağına verdikleri karakol ifadelerinde İÇDAŞ Demir Sanayi şirketinde çalıştıklarını ifade etmişler; onlarla birlikte çalışan tanıklar Sezai Şenyurt ve Ahmet Öztürk de İÇDAŞ adlı şirketin personeli olduklarını ifade ederlerken,(aynı şirketin bir yan kuruluşu olduğu açıkça belli olan) diğer davalı DEMİR SANAYİ adını da kullanmışlardır.

Küçükçekmece 1.Sulh Ceza Mahkemesi 1998/211 sayılı sorgu zaptında da, sanıklar ve tanıklar yargıç huzurunda verdikleri ifadelerde, İÇDAŞ - DEMİR SANAYİ A.Ş.de çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

b) Davalı İÇDAŞ A.Ş. vekili, kaza sorumluları olan fabrika müdürü ile vinç operatörünün kendi personelleri olmadığını, kaza ile ilgilerinin bulunmadığını ileri sürerken, bir kanıt, bir belge ibraz etmemiş; mahkemece de bu kişilerin özlük dosyalarının hangi şirkette olduğu araştırılmamış; örneğin, ücret bordroları, işe giriş bildirgeleri, sigorta kayıtları v.s. istenmemiştir.

c) Ceza dosyalarındaki sanık ve tanık ifadelerinde İÇDAŞ ve DEMİR SANAYİ adları birlikte geçmekte, iki şirketin bir ve aynı olduğu açıkça belli olmaktadır.

d) Tarafımdan incelenen Ticaret Sicili kayıtlarında 108593 sicil no.lu İÇDAŞ ile 60311 sicil no.lu DEMİR SANAYİ A.Ş. yönetim kurulu üyeleri bir ve aynı kişilerdir. (Bayram Yusuf Aslan, Necati Aslan, Tacettin Aslan, Adnan Aslan, Ayhan Aslan, Yılmaz Aslan, Şahin Yenigün)

İÇDAŞ'ın adresi: Mahmutbey Cad. Halkalı Yolu Üzeri – Bağcılar

DEMİR SANAYİ'nin adresi: Mahmutbey Cad. Halkalı Yolu (İçdaş A.Ş. Yanı)-Bağcılar

Telefonlar (Her iki şirketin aynı) : 0.212. 550 47 72 - 0.212. 550 41 04

Her iki şirketin bir ve ortak çalıştırıldığı ve aralarında sıkı bir bağ bulunduğu açıkça belli iken, bu konuda duraksamalara (tereddütlere) yer verilmemesi ve davalıların buna ilişkin savunmalarının ciddiye alınmaması gerektiği düşüncesindeyiz.

Varılan sonuç: Bizce, ceza dosyasındaki resmi belgelere, Ticaret Sicili kayıtlarına, bizzat sanıklar ile aynı şirkette çalışan tanıkların samimi ifadelerine göre, sorumluları **çalıştıran (istihdam eden) şirket**, ortaklaşa ve zincirleme sorumlu tutulması gereken (aralarındaki organik bağ açıkça belli olan) **İÇDAŞ ve DEMİR Sanayi adlı her iki şirkettir**. Bunun aksi yönde davalı şirket vekillerinin savunmaları, asla değer verilmemesi ve dikkate alınmaması gereken savunma hakkının kötüye kullanılması niteliğindedir. (M.K. m. 2/2)

2- Davalı şirketler ile ölen kamyoncu Durmuş Kambur arasındaki ilişkinin türü:

Hemen belirtelim ki, ölen kamyoncu-nakliyecisi Durmuş Kambur, orada, olay yerinde tesadüfen bulunan bir "üçüncü kişi" değildir. Davalı vekillerinin buna ilişkin savunmaları asla doğru kabul edilemez.

Ölen Durmuş Kambur, olay yerinde tesadüfen bulunan "üçüncü kişi" olamayacağına göre, burada Borçlar Kanunu 55.maddesinin uygulama yeri yoktur.

Bilindiği gibi, adam çalıştıranların (istihdam edenlerin) iki tür sorumluluğu vardır:

Birincisi, üçüncü kişilere verdikleri zararlardan dolayı sorumluluk (B.K.m.55)
İkincisi, yardımcı kişilerden sorumluluk (B.K. m.100)

Çalıştıranların (istihdam edenlerin) yardımcı kişilerden dolayı sorumlulukları yönünden olayı incelediğimizde şu saptamaları yapabiliriz:

a) Ölen Durmuş Kambur, davalıların müşterisi (demir alıcısı) adına demirleri yüklemek üzere ve "kamyoncu-nakliyecisi" sıfatıyla fabrikanın yükleme yerine gelmiştir.

b) Nakliyecisi Durmuş Kambur'un bu fabrikaya sık sık geldiği, dosyaya ibraz edilen ve **İÇDAŞ A.Ş. adının yer aldığı TAŞIMA İRSALİYESİ** başlıklı belgelerle kanıtlanmıştır. Adı geçen kişinin öleceğini bilip de önceden bu belgeleri düzenlediği iddia edilemeyeceğine göre, davalı şirketler ile ölen nakliyecisi arasında (doğrudan veya dolaylı) bir sözleşme ilişkisi bulunduğu açıkça belli olmaktadır. Bu ilişkinin, doğrudan doğruya olması koşul değildir. Demir satışları, ister fabrika teslimi yapılsın, ister alıcının nakliyecisine teslim biçiminde olsun, sonuç değişmez. Çünkü burada önemli olan, demir satın alanın nakliyecisine ait kamyonu demirleri yükleme işini üstlenmiş olan şirket sahiplerinin, bu iş için görevlendirdikleri "yardımcı kişilerin" bir kazaya neden olmuş bulunmalarıdır.

c) Ölen kamyoncu-nakliyecisi ile davalı şirket veya şirketler arasında doğrudan sözleşme ilişkisi bulunmadığı iddiası bir başka yönden de kabul edilemez. Çünkü yukarıda da belirttiğimiz gibi kamyoncu Durmuş Kambur, fabrika yükleme yerinde "tesadüfen bulunan üçüncü kişi" değildir. Davalı şirketler ile arasında doğrudan sözleşme ilişkisi olmasa bile, kamyoncu-nakliyecisi Durmuş Kambur orada, fabrika teslimi demir satın alan alıcıyı temsilen bulunmaktadır; başka bir deyişle, demir satın alıcısının "yardımcı kişisi" konumundadır. Bu da bir sözleşme ilişkisidir.

d) Yargıtay'ın kimi kararlarında, ürün satın alan ile satıcı arasındaki sözleşme ilişkisinin "güven ortamı" içinde bulunup da zarar gören üçüncü kişiler için "sözleşme ilişkisi varmış gibi" işlem yapılacağı vurgulanmıştır. Örneğin, tüpgaz patlaması sonucu, komşusuna yardım eden (üçüncü kişi durumundaki) kişinin bedensel zarara uğraması nedeniyle açılan davada, üçüncü kişi, alıcı ile satıcı arasındaki sözleşme ilişkisinin güven ortamında sayılmış ve olay sözleşmesel ilişki çerçevesinde değerlendirilerek zamanaşımının B.K. 125. maddesine göre (10) yıl olacağı sonucuna varılmıştır. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 06.05.1992 gün 1992/13-213 E. 1992/315 K., YKD. 1992/8-1176)

e) **Sonuç olarak:**

aa) Ölen nakliyecisi-kamyoncu Durmuş Kambur kazanın olduğu yerde tesadüfen bulunan bir üçüncü kişi olmayıp, **alıcı ile satıcının güven ortamında** kamyonuna demir yükleyen bir iş sahibidir.

bb) Davalı şirketler ile ölen nakliyecisi arasında (doğrudan) sözleşme ilişkisi bulunmadığı sonucuna varılsa bile, ölen kişi, fabrika teslimi demir satın alıcısının "temsilcisi" sıfatıyla orada bulunmaktadır. Bu yönden de **alıcı ile satıcı arasındaki sözleşme ilişkisinin güven ortamında** sözleşme ilişkisinden yararlanma hakkına sahip bulunmaktadır.

cc) Kaldı ki, İÇDAŞ A.Ş. adının bulunduğu Taşıma İrsaliyeleri de doğrudan ilişkinin kanıtı sayılmak gerekmektedir. (Ticaret Sicilindeki ünvanlarından anladığımız kadarıyla Demir Sanayi adlı şirket "imalat" işini, İçdaş adlı şirket "satış" işini üstlenmiş gözükmektedir. Ancak çalışmaları ortaktır.)

Bütün bu saptamalarla varılan sonuç, kamyoncu-nakliyecinin, doğrudan veya dolaylı sözleşme ortamında, davalı şirketlerin "yardımcı kişilerinin" eylemi sonucu öldüğü ve bu olaya B.K.55. maddesinin değil, **B.K. 100. maddesinin** uygulanması gerektiğidir.

3- Olaya uygulanacak zamanaşımı süresi:

a) Ölen kamyoncu-nakliyeci Durmuş Kambur, kazanın olduğu fabrika **yükleme yerinde tesadüfen bulunan bir üçüncü kişi olmadığına;**

b) Olay yerinde, demir satın alan "**alıcı adına**" mal yüklemek üzere hazır bulunması nedeniyle, davalı şirketler ile arasında doğrudan sözleşme ilişkisi olmasa bile, **satıcı ile alıcı arasındaki alım-satım sözleşmesinin güven ortamında bulunan ve demir alıcısının "temsilcisi"** konumunda bir kimse olduğuna; (HGK.06.05.1992 gün 1992/13-213 E. 1992/315 K., YKD. 1992/8-1176)

c) Ayrıca olay gününden çok önceye ait bir çok Taşıma İrsaliyelerinde "**İÇDAŞ**" adının dahi sözleşme ilişkisini varlığını ortaya koymuş bulunmasına;

d) İster doğrudan sözleşme ilişkisi olduğu kabul olunsun, ister ölen nakliyecinin, satıcı ile alıcı arasındaki sözleşme ilişkisinin güven ortamında bulunduğu sonucuna varılsın, her iki durumda da ölümlü kazanın sorumlularının davalı şirketlerin "**yardımcı kişileri**" olduğuna göre,

Dava konusu olaya uygulanacak yasa maddesi, **yardımcı kişilerden sorumluluğu düzenleyen B.K. 100. maddesidir.**

Davalıların ortalama ve zincirleme sorumluluğuna uygulanacak yasa maddesi B.K. 100. maddesi olunca da, zamanaşımı B.K. 125. maddesine göre (10) yıl olacaktır.

S O N U Ç :

Yukarda ayrıntılı olarak açıkladığım üzere:

1) Kaza sonucu ölen kamyoncu-nakliyeci Durmuş Kambur, fabrika yükleme yerinde tesadüfen bulunan bir üçüncü kişi olmayıp, davalı şirketler ile arasında sözleşme ilişkisi bulunmadığı sonucuna varılsa bile, yukarda belirtilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararında kabul olduğu gibi, **satıcı ile alıcı arasındaki sözleşme ilişkisinin güven ortamında iş yapan ve demir alıcısını temsilen orada bulunan bir kişidir.**

2) Kazaya 6/8 kusurlarıyla sebebiyet verenler, davalı şirketlerin görevlileri ve "**yardımcı kişi**" konumunda olduklarından, olaya B.K. 100. maddesinin uygulanması gerekmektedir.

3) Davalı şirketler, kaza sorumlusu görevlilerin hangi şirketin personeli olduklarını belgelemedikleri ve kanıtlamadıkları gibi, gerek ceza dosyasındaki bilgilerle ve gerekse Ticaret Sicili kayıtlarıyla organik bir bağ içerisinde ve birbiriyle ayrılmaz biçimde iç içe faaliyet gösteren şirketler olarak, **yardımcı kişilerin eylemlerinden ortaklaşa ve zincirleme sorumludurlar.**

4) Davalı şirketler, çalıştırdıkları "**yardımcı kişilerin**" eylemlerinden B.K. 100. maddesine göre sorumlu olduklarına ve ölen kişi ile aralarında doğrudan sözleşme ilişkisi bulunmasa bile, **satıcı ile alıcı arasındaki sözleşme ilişkisinin güven ortamında** ölümlü kaza meydana geldiğine göre,

Dava konusu olaya uygulanacak zamanaşımı süresi, B.K. 125. maddesine göre (10) yıl olacaktır.

Yukardaki inceleme sonuçlarını ve davanın konusu ile gelişimine ilişkin görüşlerimi ilgililere sunarım. Saygılarımla. 29.11.2004

AV. ÇELİK AHMET ÇELİK
(Tazminat Hukuku Uzmanı-Araştırmacı)